

Textilupphandling och kontrakt Region Gävleborg 2021

RAPPORT 1 TEXTIL UPPHANDLINGSDRIVEN HÅLLBARHET UR
ETT HELHETSPERSPEKTIV SIGRID PETTERSSÉN OCH ANETTE
JONSÄLL

Innehåll

Inledning.....	2
Bakgrund.....	2
Arbetsätt vid genomförande av upphandlingen (behovsinhämtning, analys, genomförande, utvärdering, implementering och uppföljning)	4
Behovsinhämtning och analys	5
Genomförande	6
Kontrakt - Affärsmannaskap	7
Digitalisering.....	8
Optimering.....	8
Utfasning av engångstextilier.....	9
Utveckling och innovation.....	10
Leverantörerna	11
Utvärdering.....	12
Implementering.....	12
Uppföljning	13
Prognoser – effekter – utfall.....	13
Kontrakt.....	14
Avtal	14
Återvinning/återbruk/utveckling.....	14
Analys	14

Inledning

Projektet Upphandlingsdriven hållbarhet ur ett helhetsperspektiv (Regionen och Tillväxtverket, med projektledarna Sigrid Petterssén och Anette Jonsäll) har haft uppdraget från Inköpsavdelningen, Johan Welanders, inköpschef att titta på möjligheter till ökad konkurrens, nya arbetssätt och nya affärsmodeller i komplexa upphandlingar, där textilupphandlingen i Region Gävleborg blev en upphandling där projektet involverades och drivande i hela upphandlingsprocessen.

Denna rapport beskriver processen för arbetet i upphandlingen och har presenterats som underlag till en kategoriplan för Textilupphandling på Inköpsavdelningen, utifrån önskemål från inköpschef.

En kategoriplan är ett levande dokument för upprätthållande av tänkta strategier, arbetssätt, planer för förväntade effekter och utfall ur ett hållbarhetsperspektiv (ekonomiska, miljömässiga och sociala) samt affärsupplägg, dialoger mm

Upphandlingsprocessen av textilier har en utgångspunkt i Agenda 2030, med hållbarhet i fokus utifrån ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv. Dessa perspektiv genomsyrar alla delar i processen och kan också utvärderas och följas upp i alla sina delar.

Projektet kommer att under hela projekttiden följa effekter och utfall i textilupphandlingen, samt ha en övergripande roll i utvecklingsdelarna i kontraktet. Projektet kommer att dokumentera och presentera arbetet i olika rapporter, presentationer och möten. Resultat, kunskaper och erfarenheter från projektet kommer att ligga till grund för en ny ansökan till Tillväxtverket och Regionen i nästa utlysningssperiod.

Bakgrund

Upphandlingar av textilier för vården har i Region Gävleborg, under många år bedrivits som ett så kallat totalentreprenad. Det har inneburit att Regionen upphandlat tillgång av samtliga textilier för vård och vårdrelaterade verksamheter, samt tvätt och transporter av dessa, ett hyresavtal, där leverantören ägt textilierna. Textilier inom vården utgörs till största del av personalkläder. De övriga textilierna utgörs av patienttextiler som även innefattar olika former av vårdbäddstextilier, i dagligt tal kallas detta för flatgoods.

Det finns i dagsläget få leverantörer i branschen som klarar av att leverera textilier och hantera tvätt i så stora kvantiteter som Regioner kräver, därför har branschen liten konkurrens i dagsläget, utan utgör vad som kan liknas med ett oligopol. Företag som kan leverera olika typer av textilier till vården finns det dock relativt många av, som är både stora- och små företag, flera av dessa företag utgör underleverantörer till större textil- och tvättföretag. Till största del tillverkas alla textilier till vården i Asien. Under pandemin och med ett osäkert rådande världsläge har det visat sig innebära långa väntetider på textilleveranser.

Upphandlingen av vårdrelaterade textilier och tvätt 2020, blev ett startskott på ett nytt arbetssätt att upphandla textilier och tvätt för vårdverksamheter i Region Gävleborg.

Kontraktet innebär ett långsiktigt arbete med leverantören, där utveckling är en viktig del, då textil har kommit att bli en bransch som måste utvecklas och förändras till att bli mer hållbar och ändå uppfylla gällande hygienkrav.

Den nya upphandlingen har byggts på hållbarhetsparameterar som uttrycks i Agenda 2030 och som Regionen måste följa utifrån politiska beslut.

Perspektiven för upphandlingen av textilier och tvätt handlar om hållbarhet utifrån:

- Ekonomiska aspekter
- Sociala aspekter
- Miljöaspekter

Samt LOU:s krav att dela upp stora upphandlingar där så är möjligt.

Textilier generellt har en hög miljöbelastning, där tillverkningen av textilier och tvätt utgör en stor del av de totala utsläppen i världen. Miljöaspekten har därför varit en bärande del i valet av upplägg för upphandlingen.

I dagsläget består personalkläderna av materialet bomull och polyester i en blandning (50/50). Materialen i sig är de mest hållbara utifrån antalet tvättar som kläderna tål utan att bli förstörda, men varken bomull eller polyester är hållbara utifrån ett miljöperspektiv på lång sikt.

Regionen äger från och med nu personalkläderna som upphandlats. Ägandet av kläderna handlar om möjligheten att ha kontroll över klädstocken. Tidigare har leverantören debiterat stora summor på svinn av textilier som Regionen inte kunnat vare sig bestrida eller bekräfta. Textilierna har varit chippade och kopplade till ett digitalt system. Från och med nu har krav ställts på att de digitala kläderna ska vara helt transparent med de system som Regionen använder. Det gör att Regionen kommer att kunna ha kontroll över in- och utflöde av kläderna, kontroll på osund lagring av kläder i tex. Personalskåp, samt kunskap om hur många tvättar ett plagg klarar och om nötning av kläder ser olika ut inom olika verksamheter. Ny kunskap som genererar information till bättre beslut inför nästa upphandling.

Att äga personalkläderna kommer att inom kort innebära ett större antal textilier som Regionen har ansvar att hantera. Frågan runt återvinning, återbruk, textiliernas värde, behöver processas och diskuteras i likande konstellationer som framtagandet av upphandlingsunderlaget. Återvinning eller återbruk och kassation av de egenägda kläderna och textilierna samt barriärkuddar fanns inte med i upphandlingsdokumentet, men frågan har hela tiden funnits aktuell i vårt arbete och omvärldsbevakning runt det ämnet finns med inom projektets verksamhet.

Då Regionen äger textilierna kan vi också bestämma hur länge ett plagg är tillräckligt användbart till primär funktion och till vad som ett plagg kan användas och vad ett nästa användningsområde kan bli, ett hållbart sätt att hantera kläder.

Utvecklingen går snabbt inom textilområdet och det kommer att finnas nya lösningar beträffande material och tvättmetod inom inte allt för lång tid, men det kommer att krävas ett aktivt arbete internt som också måste arbeta tillsammans med andra aktörer externt.

Projektet har deltagit i flera samverkansprojekt och aktiviteter bla; Re:Source, hållbarhetsprojekt, samverkan med studenter på KTH, Hållbart Skåne, Loop factory och ett danskt projekt inom hållbara textilier.

Arbetsätt vid genomförande av upphandlingen (behovsinhämtning, analys, genomförande, utvärdering, implementering och uppföljning)

Under upphandlingsprocessen har det Regionala projektet Upphandlingsdriven hållbarhet ur ett helhetsperspektiv funnits aktivt med som drivande i processerna runt upphandlingen tillsammans med kärngruppen som har bestått av upphandlare, controller, tjänsteägare textil, miljöstrateg och IT-ansvarig.

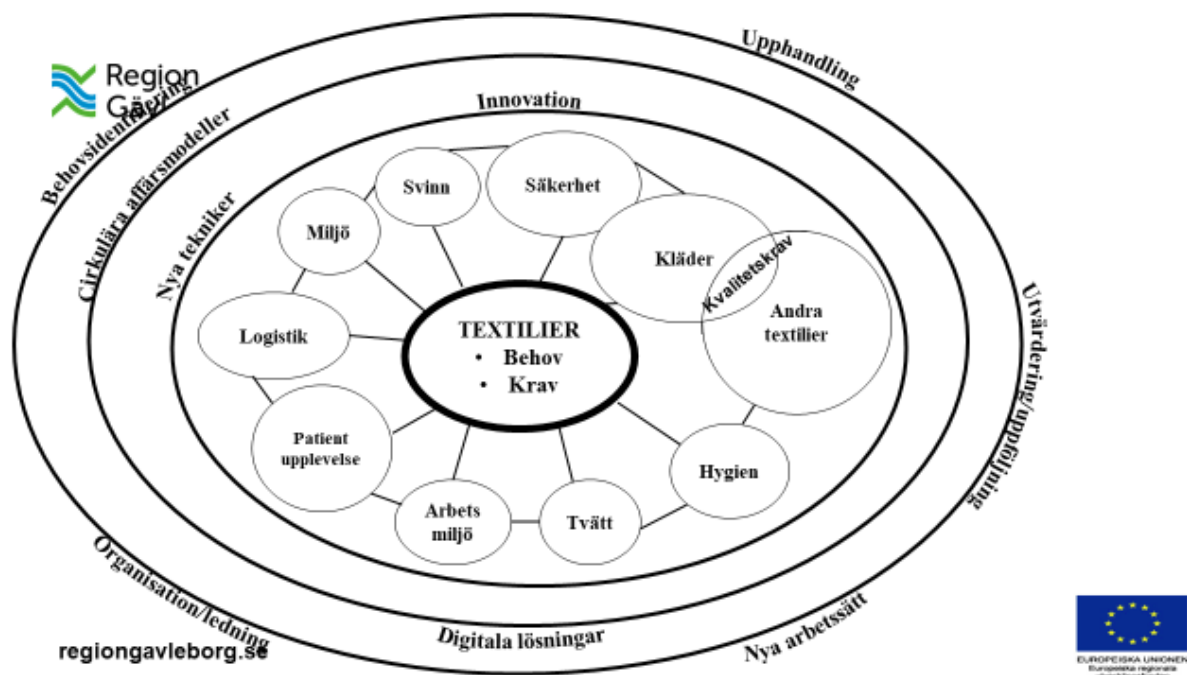
Utifrån de nämnda hållbarhetsparametrarna (ekonomi, sociala och miljö) har processen sett ut enligt följande:

- För att öka konkurrensmöjligheten och därmed antalet leverantörer som skulle kunna delta i upphandlingen, delades upphandlingen i fler mindre upphandlingar som beskrivs i LOU, enligt följande:
 1. Köp av personalkläder, hyra av patienttextilier, tvätt, transporter (Kontrakt som löper 6+1+1år, Elis är leverantör)
 2. Operationskläder, egenägda flergångsmaterial, tillverkas i Estland och Sverige. Avtal tecknat med Almedahls.
 3. Kuddar för vårdbäddar. Flergångskuddar 2 modeller; Barriärkudde, ska inte tvättas, utan spritas av och följa vårdbädden samt vik-kudde, ska tvättas. Barriärkudden tillverkas i Estland och vik-kudden tillverkas i Sverige. Avtal tecknat med Almedahls.
 4. Personalkläder övriga (även ytterplagg) (vaktmästare, palliativa teamet, mfl). Ägs av Regionen, beställs via Elis textil service AB.
 5. Kläder till personal på Folkhögskolan, (avtal med Skoglunds Reklam, Bollnäs)
- Äga personalkläder- Optimering av antal plagg, personalklädernas material, består av 50% polyester och 50% bomull, tillverkas i Asien. (Återvinning, återbruk kassation ansvaret ligger hos Regionen).
- Digitala textilier skapar kontroll och genererar kunskap.
- Egen personal i textilförråden på sjukhusen, skapar kontroll och genererar kunskap.
- Optimering av transporter och leveranser, skapar kontroll, genererar kunskap och genererar miljövinster.
- Utfasning av engångsmaterial i operationskläder och kuddar, genererar miljövinster.
- Utveckling tillsammans med leverantören, genererar nya affärsmodeller som förhoppningsvis skapar, ökade ekonomiska utfall, ökade effekter samt ökade miljövinster och ökade sociala möjligheter i alla led.

Behovsinhämtning och analys

Projektet har under flera tidigare upphandlingsprojekt med innovativ upphandling i fokus, arbetat fram en modell för behovsinventering och analys (Frame Lake Model), där de verkliga behoven utifrån olika perspektiv vägs samman och analyseras i syfte att få fram en hållbar lösning med rådande och kommande behov och kontext i fokus.

Behovsbilden i denna upphandling har tagits fram med hjälp av intervjuer, dialoger, workshops, studiebesök hos olika verksamheter och behovsägare samt samverkan med akademien. En ständigt pågående omvärldsanalys har också funnits med i behovsinsamlingsarbetet.

Bilden ovan beskriver den komplexitet som textilupphandlingen innefattar, med olika delar som måste analyseras och hanteras i förhållande till varandra.

Det insamlade materialet har sedan analyserats och bearbetats i kärngruppen samt återkopplats till verksamheterna för att kontrollera att det framkomna resultatet stämmer. Utifrån den analysen har sedan ett utkast till upphandlingsdokument tagits fram som sedan godkänts av referensgrupp och styrgrupp och regionledning.

En bärande del av kunskap och erfarenheter för hur verksamhet, marknad och behov ser ut, framkom genom upphandling av personalkläder vid Bollnäs sjukhus något år tidigare. Projektet fick då uppdraget att testa ett nytt arbetssätt där Regionen äger personalkläderna och där tvätten skulle upphandlas i konkurrens med möjlighet för mindre företag att delta. Även transporter möjliga för mindre företag diskuterades. Kunskapen och erfarenheterna från textil- och tvättupphandlingen vid Bollnäs sjukhus, kunde därför ligga till grund för den stora textil och tvättupphandlingen för hela Regionen.

Resultatet från behovsinventeringen visade att personalkläderns utförande/design har betydelse för vårdpersonalen. Blusarna behöver gå ner en bit över stussen, byxorna behöver gå upp i midjan och kunna

dras åt, det fanns önskemål om muddbyxor och rak modell beroende på personalens olika benlängd. Kvinnorna i fertil ålder kände ibland osäkerhet vid menstruation, att det skulle blöda genom tyget och därför möjliggjordes det för att kunna välja klänning och tajts. Tyget på byxorna får inte vara för tunt och riskera att bli genomskinligt, men inte heller för tjockt, då det blir stelt och varmt.

Färgen på byxorna ska vara vit, enligt ett beslut från vårdhygien, blusar och klänningar beställdes en så kallad "regionblå" färg.

I det nya sortimentet finns nu flergångskläder för operation, dessa kläder motsvarar ny standard för operationskläder SS 8760034:2017. Det innebär att Regionen fasar ut engångskläderna för operation till förmån för flergångskläder som har god miljöpåverkan och finns tillgänglig inom EU.

Nya kuddar för vården ingår i textilsortimentet, där en ny barriärkudde och en vik-kudde upphandlats. Det får till följd att engångskuddarna fasas ut ur Regionens sortiment. De nya kuddarna finns för tillverkning inom Sverige och EU.

Barriärkudden är en innovation, framtagen för astma och allergikänsliga personer, kudden spritas av och ska inte tvättas, utan användas med ett kuddöverdrag. Det gör att inga transporter är kopplade till den kudden. Den så kallade vik-kudden ska tvättas, men är en tunn kudde, som torkar lätt och dess funktion ger möjligheter för olika användningsområden som underlättar vid tex benbrott, avlastning, skydd vid sänggrindar mm.

Genomförande

Arbetsgruppen i den egna organisationen

En viktig och bärande del av ett nytt arbetssätt innefattar den egna organisationen i Regionen. För att ett arbetssätt ska bli möjligt behövs mandat från ledningen, samt ansvarstagande medarbetare. I en så stor organisation som Region Gävleborg finns flera förvaltningar och verksamhetsområden mer eller mindre involverade i textil och tvätthantering, direkt eller indirekt. Det innebär ett stort förankrings- och informationsarbete under hela processen.

Det finns ingen utarbetad modell för hur ett samarbete och en uppföljande samverkan ska se ut internt. Hur lyckat ett genomförande av ett nytt arbetssätt ska bli beror på personerna som arbetar i de olika förvaltningarna (avdelningar). Därför var det viktigt att försöka formalisera samverkan över förvaltnings- och verksamhetsgränser i syfte att få en hållbar struktur över tid, och som var mindre personberoende, men ändå inte opersonlig.

I arbetet med textilupphandlingen har följande interna verksamheter/förvaltningar deltagit:

Inköpsavdelningen: (Gun Olsson, upphandlare, Katarina Bryske, upphandlare, Ulrika Gustafsson, controller, Sofia Karlsson, enhetschef, Johan Weland, Inköpschef)

Projektet Upphandlingsdriven hållbarhet ur ett helhetsperspektiv (i texten benämns som projektet) (Anette Jonsäll, projektledare, Sigrid Petterssén, projektledare)

Logistik o service: (Frida Lindberg, tjänsteägare textil, Fredrik Björk, chef LoS)

IT- avdelningen: (Niklas Ljungström, verksamhetsutvecklare)

Miljöavdelningen: (Sofia Bennmarker, miljöstrateg)

Ekonomiavdelningen: (Jan Killiner, controller)

Utvecklingsenheten Hälsa o sjukvård –Hygien: (Anita Johansson, hygiensköterska, Ilona Veréb, hygienläkare)

Patientsäkerhet och vårdkvalitet: (Eva Sving, chefsjuksköterska)

Folk tandvården: Johan Hedqvist, ekonomichef

Chefer och Personal inom hälso- och sjukvård

Regionledning

Det har också funnits referens- och styrgrupp, bestående av chefer och ansvariga från dessa avdelningar med i möten i syfte att vara stöttande och medverkande i beslut under processen, samt att föra information vidare till respektive verksamhet.

I framtagandet av upphandlingsdokumentet har kärngruppen bestått av upphandlare och controller, samt chefer från Inköp, projektledare (2) från projektet, textilansvarig från logistik och service. I nästa gruppering, som finns runt kärngruppen har utvalda personer från IT, Miljö, hygien och andra personer ur de ovan nämnda avdelningarna deltagit i de frågor som varit aktuella i processen.

I det arbetet har helheten och ansvaret för helheten varit viktigt för att kunna få ett hållbart upphandlingsdokument i alla delar som ska ge effekter och utfall på kort – och lång sikt beträffande ekonomi -, miljö-, och sociala aspekter. Arbetet har innefattat möten av både fysiskt och via webben. Då upphandlingsunderlaget har framtagits under pandemin har det inneburit ett nytt sätt att arbeta inom det nya arbetssättet, då många möten har varit tvungna att äga rum digitalt. Att arbeta digitalt har varit utmanade ibland, då det kan vara svårt att föra diskussioner via mötesplattformar, men också i viss mån enklare, då det har inneburit färre resor och ofta snabbare möten.

Kontrakt - Affärsmannaskap

Att välja kontrakt istället för ett traditionellt avtal innebär ett längre samarbete med den vinnande leverantören – i det här fallet Elis textil service AB. I vanliga fall brukar en upphandling sluta avtal om två till fyra år, i ett kontrakt kan vara upp till tio år. I denna upphandling är kontraktstiden 6+1+1 år sammanlagt som längst 8 år. Motiveringen utöver ett affärsmannamässigt arbetssätt finns möjliga investeringskostnader för båda parter i form av personal och teknik/utrustning.

Då branschen har utvecklats till att endast ett fåtal leverantörer kan klarar av ett uppdrag runt textil- och tvätthantering för Regioner, i den form det utförs idag, ansåg Regionen att ett nytt arbetssätt måste genomföras för att leverantör och Regioner ska få möjlighet att utveckla en god hållbar lösning och affär i samverkan som innebär hållbar utveckling över tid. I den samverkan ingår ägande av kläder, digital kontroll, utveckling av nya hållbara metoder för tvätt och nya material samt återvinning och återbruk

ingår. I helheten ingår också optimering av kläd- och textilstock med tillhörande transporter och varuleveranser. Det har också upphandlats mindre textilleverantörer för flergångskläder för operation, flergångskuddar samt personalkläder till Regionens Folkhögskolor.

Digitalisering

Den mest bärande delen i kontraktet bygger på digitala lösningar för digitala textilier, som är mest intressant för Regionen när det gäller de egenägda personalkläderna.

Varje textil har ett digitalt chip insytt som registrerar vart textilier är (läge), antal tvättar, om textilier blivit lagad med mera. Det innebär att Regionen och Leverantören vet vart textilier befinner sig, flödet av kläder, om kläderna blir liggande och var de i så fall ligger. På så sätt kontrolleras att flödet av kläder löper på som det ska. Det är i flödet av textilierna som det största ekonomiska utfallet finns. Ett jämt flöde av kläderna utan osund lagring någonstans på vägen i processen genererar pengar, goda miljöförutsättningar samt rätt mängd kläder och övriga textilier till verksamheterna. Digitaliseringen innefattar avläsningsutrustning på sjukhusen i länet samt de större hälsocentralerna. På de mindre hälsocentralerna kommer handscanners att finnas för att få del av den digitala informationen. Med en god fungerande avläsningsutrustning blir det enkelt att läsa av stora kvantiteter av kläder i både säckar och vagnar. Motsvarande utrustning finns också vid tvättens ut- och inlastningsställen.

Personalkläderna ska chippas på ett sådant sätt att kläderna styrs till verksamhetsställen, det innebär att tex en hälsocentral har samma klädstock som går fram och tillbaka mellan hälsocentralen och tvätten.

Det har också bestämts att det ska finnas ett lager av extra kläder i Gävle, för att kunna korrigera storleksändringar och eventuella beställningar till hyrläkare och annan personal som befinner sig på ett ställe en kortare tid.

Genom att spara den digitala informationen från kläderna kommer Regionen i framtiden att ha information om kläderna på ett unikt sätt. Det kan generera kunskap om hur kläder används, vilka delar av Regionens verksamheter som har högre eller lägre grad av användning av kläder, eller om det kan komma att behövas andra typer av kläder, eller kanske inga personalkläder alls.

Optimering

I samband med digitaliseringen av vårdkläderna har optimering av antalet kläder som behöver köpas in genomförts. Kunskaper från Bollnäs sjukhus har visat att det är fullt möjligt att ha färre antal kläder uträknat per person mot vad som branschen tidigare sagt. I textilhandboken vill branschen att det ska räknas på 11 set (byxa + blus) per person, medan testerna i Bollnäs visade att 7 set är tillräckligt. Ju färre textilier som är i omlopp, ju större blir kontrollen och miljövinsterna för varje otillverkat plagg är stor. Optimeringsarbetet är bestämt i kontraktet att genomföras de första sex månaderna från avtalsstart. Antalet plagg på varje verksamhetsställe kan komma att ändras över tid och med lärdomar från den digitala informationen kan justeringar behöva göras, därav kontraktets inriktning på samverkan.

Att ha egen personal i textilförråden på sjukhusen ger bättre kontroll och optimering där. Optimering av kläder hänger ihop med ruttoptimering av transporter dvs. hur ofta kommer Elis och hämtar smutsig tvätt

respektive lämnar ren tvätt (antal ggr i v) , vilket är viktigt för sjukhus och hälsocentraler. Den optimeringen är genomförd våren 2022, men behöver följas upp och korrigeras efter behov kontinuerligt.

Utfasning av engångstextilier

Från ett miljöperspektiv har engångskläder och engångskuddar fasats ut ur Regionens sortiment. Viss del engångskläder och kuddar kan komma att behöva användas av särskilda skäl (på hälsocentraler, som medskick för patienter i transporter, extra kudde, samt vid oförutsedda händelser).

Flergångskläder för operation, innehar en ny standard som likställer kvalitén på flergångskläderna mot engångskläderna. Ekonomiskt är kostnaden ungefär densamma, men miljömässigt finns ingen möjlighet att försvara användning av engångskläder (se jämförelsetabell nedan).

Engångs- opkläder

Flergångs- opkläder

Socialt

CFU-värdena är jämförbara med flergångskläderna, dock något sämre värde.
Kläderna sys upp utanför Sverige (troligen Asien).
Passformen och komforten är god.

Den nya standarden SS-EN 13795-2:2019 visar tydligt att CFU-värdena är bättre jämfört med engångs. CFU-värdet är 1/s.
Robusthet/mindre sårbarhet gällande beställningar då kläderna tillverkas i Sverige.
God komfort gällande passform, ny plaggstandard 8760164

Ekonomisk

Kostnaden för engångs och flergångs blir ungefär likvärdig.
Engångskläderna tillverkas utanför Sverige (troligen Asien) långa transporter.
Kläderna slängs efter varje användningstillfälle, oftast ett set per dag.

Kostnaden för engångs och flergångs blir ungefär likvärdigt.
Robustheten blir större då kläderna tillverkas i Sverige och Estland, kortare transporter.
Kläderna tål att tvättas 100 till 150 ggr.

Miljö

Klädernas material består av polypropen, viscos och polyester, muddarna består av polyester, bomull och polyuretan.
Långa transporter utanför Sverige (troligen Asien).
Kläderna är svåra att återvinna då det finns en mudd av annat som måste separeras om kläderna ska återvinnas.
Energiåtgången vid tillverkningsprocessen är i princip lika

Kläderna består av mikrofiber som innebär att väven är gjord av ett filamentgarn, en tråd som är oändlig och därför inte släpper ifrån sig några fibrer.
Korta transporter då tillverkningen produceras i Sverige och Estland.
Energiåtgången för tillverkningsprocessen blir lägre än för engångskläderna då den används 100 till 150 ggr innan de kasseras.

<p>som för flergångskläderna då plaggen ser likvärdiga ut. I vår Region bränns alla kläder i en annan region, då kläderna klassas som miljöfarligt avfall.</p>	<p>Kläderna tål att tvättas 100 till 150 ggr. Flergångskläderna blir säkrare efter ett antal tvättar.</p>
--	---

Engångskuddar har tidigare använts till både till vårdbäddar och för olika användningsområden som stöd vid olika typer av skador, sängskydd med mera. Regionen har tidigare köpt engångskuddar för stora belopp varje år, som fraktas från Asien till vår Region där den transporteras ut till varje verksamhetsställe, används, slängs i smutsvättsäcken för att sen sorteras ut och transporteras till förbränning.

Nu har Regionen upphandlat två modeller av flergångskuddar, en innovativ kudde; barriärkudden och en vik-kudde. Barriärkudden innehar ett pnuema-filter som gör kudden extra lämplig för användning med patienter med olika typer av andningsproblem och allergier. Barriärkudden ska inte tvättas utan spritas av enligt särskild rutin. Vik-kudden kan formas på många olika sätt och är därför lämplig till flera användningsområden som stödfunktion i vårdbäddarna. Båda kuddarna produceras i Sverige och Europa, vilket underlättar vid leveranser av mindre tilläggsbeställningar, då leveranstiden kan kortas betydligt.

Vanliga kuddar som tvättas kan också vara intressanta för en region, men utifrån kunskapen om att torkprocessen är det känsligaste i hanteringen av kuddarna. Om kuddarna torkas i för hög värme, kommer fyllningen i kuddarna att klumpa ihop sig och då upplevas obekväma för användarna. Om kuddarna torkas i för låg värme, finns risk för mögeltillväxt i kuddarna. Det krävs en exakt torkvärme för att kuddarna ska bli torra utan att skadas, den processen är långsam och känslig och därmed också dyr.

Genom att fasa ut engångskuddar uppnås miljömiljöperspektivet då kuddarna kommer att kunna användas många gånger, barriärkudden beräknas att hålla i fyra år och vik-kudden klarar många tvättar och torkningar. Dessutom krävs inga transporter av barriärkudden, då den ska följa sjukbädden på sjukhuset.

Utveckling och innovation

Utveckling och innovation av produkter, tjänster och processer är bärande delar under en kontraktstid så lång som upp till åtta år. I upphandlingen har miljöaspekten en stor del, då textiltillverkning och tvätt har stor negativ miljöpåverkan. Under kontraktstiden måste utvecklingsarbete bedrivas, så att det vid nästa upphandling finns ett gott underbyggt arbetsmaterial att upphandla nya hållbara produkter och tjänster på. Det finns möjlighet att under denna kontraktstid testa nya material och nya metoder inom Regionens verksamheter. Under projekttiden för Upphandlingsdriven hållbarhet ur ett helhetsperspektiv, kan projektet vara en drivande part i utvecklingsarbetet tillsammans med leverantörerna.

Materialvalet i de av Regionen ägda personalkläderna är inte optimalt ur ett miljöperspektiv, men på grund av att dessa kläder kan tvättas väldigt många gånger, så är de ändå det bästa alternativet i dagsläget. I upphandlingsunderlaget fick leverantörerna svara på frågan hur många tvättar personalkläderna ska hålla, och svaret blev 200 ggr. I den Textilhandbok som ligger till grund för upphandlingar säger branschen att personalkläderna ska hålla 40 ggr. Det finns anledning till eftertanke

angående skillnaden på svar, beroende på hur frågan ställs. Troligtvis kan plaggen tvättas ändå fler gånger, då branschen inte skulle ta några risker i ett sådant förfarande.

Under en så lång kontraktstid kan och bör flera utvecklingspotentialer utvecklas och testas.

Att tvätta i rent vatten är också en miljöfråga som måste hanteras över tid. Utvecklingsdelen kräver också en omvärldsbevakning och deltagande i olika projekt och samverkansnätverk, då kunskapen om utvecklingsdelarna är färskvara och kräver agila processer.

För att Regionen ska vara en del av utvecklingen inom textilområdet är Regionen delaktig i SIS Svenska institutet för standarder, det är projektets Sigrid Petterssén och tjänsteägare textil, Frida Petrélius, båda sitter med i TK 332, där framtagande och tester av bla värmevästar och skyddsrockar tas fram i flergångsmaterial, samt omarbetning av Textilhandboken. Regionen tillsammans med Leverantören Elis har hittills haft två tillfällen av utvecklingsdagar, anordnade av projektet, där vissa särskilt angelägna utvecklingsområden har framkommit och ska testas tillsammans. Projektet kommer fortsättningsvis under projekttiden att hålla i och ansvara för del av utvecklingsuppdraget.

Projektet har initialt i processen haft utvecklingsdagar med involverade personer från både Regionen och Elis i syfte att få igång en process i så väl tanke som handling, där bland annat case som;

- Återanvändning, återvinning och reparation
- Saker i fickorna i plagg som kommer till tvätten: Bläck, tusch, namnbrickor, saxar, kanyl, läkemedel m.m.
- Optimerad textilstock och cirkulationshastighet/flöden

Leverantörerna

Leverantören som fick kontraktet för inköp av personaltextilier, tvätt, digitaliserade textilier samt transport var Elis textil service AB, med sin tvättanläggning belägen i Ockelbo.

Det är i och med detta kontrakt ett stort uppdrag med flera nya inslag i förhållande till tidigare avtal som Elis (tidigare Berendsen) har haft till Regionen. De nya inslagen består i Regionens ägande av personalkläderna, som köps in av Elis. Digitaliseringen har fått en ny framträdande roll i och med Regionens krav på transparens i all digital information från textilierna (personalkläderna). Det innebär att Regionen får ökad kontroll på personalklädstockens storlek och rörelse i och utanför Regionens väggar, klädernas slitage, användning ner på verksamhets nivå, samt optimeringsförutsättningar gällande klädstockens storlek utifrån verkligt behov och transporter.

Kontraktet innebär ett långsiktigt arbete med leverantören, där utvecklingsfrågor är en bärande del. Regionen kan under kontraktstiden vara en testarena för Elis, att testa nya material, modeller, utveckla nya tvättmetoder med mera. Ett nära samarbete mellan Regionen och Leverantören kommer att vara en viktig del i hur utvecklingen kommer att formas.

Leverantören av flergångskläder för operation är Almedahls, där Elis tvättar kläderna under kontraktstiden. Regionen äger operationskläderna.

Leverantören av kuddar för vårdbäddar är Almedahls, där barriärkudden kommer att rengöras av företaget COOR, som ansvarar för städningen på sjukhusen, de kommer därför att handha avtorkningen av barriärkudden i samma procedur där de ansvarar för avtorkningen av madrasserna i våldsängarna. Vikkudden kommer att tvättas av Elis, och vara chippade så att de alltid kommer tillbaka till det sjukhus de lämnade för tvätt.

Utvärdering

I utvärderingen av de olika delarna av upphandlingen, personalkläder och operationskläder har sensoriska utvärderingsmodeller används. Den sensoriska utvärderingen genomfördes av projektet och Logistik och Service. Utvärderingen hade fokus på att mäta hur personalen upplevde kläderna utifrån framtagna egenskaper. Se rapport: Sensorisk utvärdering av vårdkläder – Textilförsörjningsupphandling 2021-2022.

Utvärderingsmodellerna finns beskrivna i upphandlingsdokumenten för alla delar i textilupphandlingarna.

Implementering

Personalkläderna och tvätt har en implementeringsperiod om 6 månader från det att kontraktet/avtalen börjat gälla. Under den perioden ska Elis tillsammans med Regionen arbeta fram rutiner som ska underlätta i kontraktets alla delar. Det handlar bla om fördelning av personalkläder till varje verksamhetsområde. Eftersom antalet kläder per person ska minskas ur ett miljöperspektiv är det viktigt att rätt antal kläder går i ett bra flöde mellan verksamheten och tvätten. Blir det stopp i det flödet, kan brister i hanteringen vara orsaken, något som de digitala kläderna kan berätta för oss och därmed också åtgärdas. Flödet av textilierna är det som bör prioriteras i implementeringen, då kontraktet bygger på optimering för att hitta ”rätt” nivå på klädstocken, minska osund lagring i klädsåpen och prioritering av tvätt hos leverantören.

Det är dock viktigt att hålla implementeringsarbete levande under lång tid, då nya rutiner tar tid för både Regionen och Leverantören. Det måste finnas möjligheter att i dialog förbättra inom alla kontraktets delar, för ett bra flöde av tjänsterna.

Implementering av de nya vik-kuddarna för vårdbäddar planeras initialt som ett test i samarbete med ortopederna i Hudiksvall, i syfte att lära om antal, användningsområden, flöden mm. Innan implementering av vik-kuddarna ska dessa tvättas och chippas av Elis.

Barriärkuddarna körs direkt ut till respektive verksamhet, och kommer att hanteras av respektive verksamhetsansvariga samt rengöras av COOR.

Uppföljning

En av de viktigaste delarna i ett långsiktigt kontrakt och övriga avtal är kontinuerlig uppföljning. Varje enskild del i kontraktet/avtalet måste hitta ett systematiskt arbetssätt för uppföljning, annars finns stor risk att den affärsmässiga relation som krävs för att alla delar ska fungera övergår i ett mer traditionellt sätt att se kontraktet som ett avtal. För att möjliggöra för uppföljning över tid kan en kategoriplan vara en del. Uppföljning måste också innehålla en åtgärdsplan, planering framåt och en ansvarslista för vem som gör vad, detta i syfte att hela tiden hålla processerna levande. Ansvarig för uppföljning är controllerfunktionen på Inköpsavdelningen.

Prognoser – effekter – utfall

För att följa upp ett komplext kontrakt med tillhörande mindre avtal i samma affär, krävs kontinuerliga uppföljningar, prognosarbete för att följa effekter och utfall. Projektet har initierat detta genom ett möte i september 2022, där dåvarande tjänsteägare textil Frida Petrélius, regionekonom Jan Killiner, inköpschef Johan Welander och projektet deltog.

Tabellen nedan baseras på den ursprungliga beräkningen av behovet av kläder utifrån de data som fanns från tidigare beställningar från den leverantör som Regionen hade upphandlad då och den upphandlingen av regionägda kläder och tvättjänst vid Bollnäs sjukhus.

Tabell 1 . Kostnadsbesparingar i kr gamla avtalet(2021) jämfört med det nya kontraktet framåt

	Årtal				
	2021	2022	2023	2024	2025
Hyr-och tvättjänst	55 806 082	36 870 000	35 826 000	35 130 000	34 840 000
Inköp av egna textilier		7 050 000	2 620 000	2 545 000	2 170 000
Total kostnad	55 806 082	43 920 000	38 446 000	37 675 000	37 010 000

Kostnadsbesparing vid en jämförelse mellan år 2021 och 2023 blir 17 554 000kr.

År 2022 blir dyrare eftersom de egen ägda textilierna (vårdkläder, OP kläder och kuddar) köptes in då.

Kontrakt

Kontrakt är en avtalsform som möjliggör för längre samverkan med en leverantör (i detta fall 8 år). Komplexiteten i textilupphandlingen gjorde att valet föll på ett kontrakt i stället för ett mer traditionellt avtalsförfarande. Det viktiga i diskussionen av valet av avtalsform var att det skulle bli ett bra affärsmannaskap under kontraktstiden, eftersom textilier är ett område med stor utvecklingspotential då det i dagsläget utgör en stor miljöbelastning i flera av delarna. Under en kontraktstid finns utvecklingsmöjligheter beträffande material, digitalisering, optimering och logistiklösningar mm, som kan utvecklas under kontraktstiden.

Avtal

I textilupphandlingen har vi avtal förutom Elis, Almedahls och Skoglunds Reklam.

Återvinning/återbruk/utveckling

Regionen äger från och nu alla personalkläder vilket innebär behov av beslut om hur dessa kläder ska hanteras internt. Nya material och nya tvättmetoder kan möjliggöra för framtida hållbara, cirkulära processer, där Regionen kan vara en del i den utvecklingen. Arbetet med hållbara åtgärder för personalkläderna bör ske i samverkan med andra aktörer inom olika sektorer. I Sverige och Norden pågår olika projekt och tester i syfte att hitta lösningar för hur textilier ska kunna återvinnas på bästa sätt, det ger i sin tur kunskap om hur våra kläder ska vara sammansatta i material och design i framtiden.

Regionen behöver inom kort fatta beslut beträffande återvinning och eller återbruk, då det redan vid Bollnäs sjukhus finns kläder som ligger och väntar på vad som ska ske. Det kommer inom kort också att finnas kasserade kläder vid övriga verksamheterna.

Projektet kommer att under projekttiden arbeta med utvecklingsdelar i textilkontraktet.

Analys

Projektet kommer att göra en analys av arbetet med textilupphandlingarna i Bollnäs och Regionen, som kommer att biläggas slutrapporten.